

Morgen wordt seks beter

Vrouwen en verlangen in tijden van consent

Katherine Angel

Vertaald door Anne Marie Koper

MAZIREL
PERS

Oorspronkelijke uitgave: Katherine Angel, *Tomorrow Sex Will Be Good Again. Women and Desire in the Age of Consent*. Verso: London / New York
Copyright © 2021, Katherine Angel
All rights reserved

Vertaald uit het Engels door Anne Marie Koper
© Vertaling Anne Marie Koper

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Ontwerp omslag: ST DUO
Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

Mazirel Pers is een imprint van Walburg Pers

ISBN 978 94 6456 123 4
e-ISBN 978 94 6456 124 1
NUR 745

© 2023 K. Angel p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen
© 2023 Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.mazirelpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

‘Volgens mij helpt het niet om haar – of welke vrouw dan ook – te presenteren als iemand die haar demonen de baas is of eraan onderdoor gaat, alsof een overwinning of nederlaag de enige opties zijn (een oorlogsvocabulaire dat ze zelf nooit zou gebruiken).’
– Jacqueline Rose, ‘Respect: Marilyn Monroe’, *Women in Dark Times*

Inhoud

Voorwoord – <i>Lotte Houwink ten Cate</i>	9
1. Over consent	15
2. Over verlangen	61
3. Over opwinding	95
4. Over kwetsbaarheid	123
Dankwoord	151
Noten	153
Over de auteurs	184

Voorwoord

Lotte Houwink ten Cate

Het ontbreekt de ene persoon aan kennis over wat de ander wil. Nergens is dat gebrek meer voelbaar dan tussen de lakens. In dit boek onderzoekt de Britse auteur en academicus Katherine Angel consent, verlangen, opwinding en kwetsbaarheid. Seks is alomtegenwoordig in ons dagelijks leven, maar wordt zelden diepgaand besproken. Nadenken en spreken over seks, voorbij de veiligheid van de abstractie, is niet gemakkelijk. Angel doet het met verve. Haar intellectuele benadering is ingenieus gemêleerd. In vier essays doorkruist ze verschillende genres en academische disciplines, wetenschap en populaire cultuur, porno en literatuur.

Ruim vijf jaar geleden ontvlamde de #MeToo-beweging. Via internetaanklachten, persoonlijke getuigenissen en anonieme verhalen werden mannen in machtsposities aangewezen die zich ongepast, seksueel of anderszins grensoverschrijdend hadden gedragen. #MeToo lijkt een

morele aardverschuiving te hebben teweeggebracht. Het klopt dat gedrag dat een aantal jaar geleden nog eufemistisch dubbelzinnig werd genoemd, nu niet meer lijkt toegestaan. Maar deze omslag in sociale zeden is absoluut niet nieuw. Die past in een veel bredere sociaalpolitieke ontwikkeling die door de tweede feministische golf in gang werd gezet. Toen werd de prevalentie van seksueel geweld 'ontdekt'.

Destijds werd blootgelegd hoezeer de maatschappelijke ondergeschiktheid van vrouwen doorwerkte in heteroseksuele intimiteit. Feministen gaven in praatgroepen de eerste woorden aan wat we nu gendergerelateerd geweld noemen. Door eigen ervaringen te bespreken zagen zij in plaats van geïsoleerde incidenten een structureel probleem. Dankzij hen kennen we termen als 'verkrachting binnen het huwelijk' en 'seksuele intimidatie'. Door het bedenken van die termen stelden feministen de wetenschap in staat geweld tegen vrouwen verder te definiëren en te meten. Ook werd daarmee de weg vrijgemaakt voor een steeds verdere politisering en criminalisering van intimiteit. Zo maakten de eerste blijf-van-mijn-lijfhuizen in de jaren zeventig er werk van de schokkende schaal waarop geweld tegen vrouwen voorkomt onder de aandacht te brengen. Zij deden eigen onderzoek en traden in dialoog met de politiek. Hun aanvankelijk zeer radicale gedachtegoed over de sociaaleconomische werking van macht werd gaandeweg geïncorporeerd in bestaande organisaties. Terwijl feministische theorieën over mannelijk geweld tegen vrouwen in het begin ook expliciet tegen de overheid gericht waren, gingen de subsidietoekenning en de feministische mars door de instituties gepaard met een geleidelijke ontradicisering. Dat werd inkapseling genoemd. Steeds meer beperkte het activisme zich tot een roep om juridische hervormingen. Het radicale feminisme

werd getemd. Feministische juristen en journalisten zoals Jeanne Doomen streden voor de hervorming van het zedenrecht, bijvoorbeeld voor een bredere definitie van het concept 'dwang'. Zo werd in 1991 verkrachting binnen het huwelijk eindelijk strafbaar. Door de tweede feministische golf is seksueel geweld van privéprobleem een publieke vraag geworden naar bescherming door de overheid en het juridisch apparaat.

We zijn zelfbeschikking en integriteit van het (vrouwelijk) lichaam steeds belangrijker gaan vinden. Nog steeds komen seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag extreem veel voor. De categorie 'seksuele schade' dijt uit, en dat is aanleiding voor uiteenlopende juridische hervormingen. Zo is stealthing – tijdens de seks stiekem een condoom afdoen – opgenomen in de nieuwe zedenwet. Maar er zijn grenzen aan wat de politiek en het strafrecht kunnen bewerkstelligen in de intieme sfeer. We lijken steeds minder goed te weten hoe we samen moeten zijn, onzeker over hoe we elkaar en zelfs onszelf kunnen lezen. Om mijn wensen te uiten, moet ik proberen woorden te vinden. Maar dat hebben we nooit geleerd.

Katherine Angel begint bij consent en zelfkennis, twee vereisten van wat we in de eenentwintigste eeuw verstaan onder 'goede seks'. Maar zou die kennis nodig moeten zijn om onszelf te beschermen, om vrij van seksueel geweld te blijven? En hoe ontstaan onze verlangens eigenlijk? Ontwrichtende vragen die we nauwelijks durven te stellen. Niet aan elkaar, en niet aan onszelf. In toenemende mate proberen we ons een weg door de intieme wildernis te banen door middel van het begrip 'consent'. Ook volgens Angel is het noodzakelijk om seks zonder toestemming te criminaliseren. Dwang moeten aantonen, zoals voorheen

vereist was bij verkrachtingszaken, is voor slachtoffers een torenhoge drempel. Consent is dus een ondergrens. Maar *Morgen wordt seks beter* doet de vraag rijzen of we er niet te veel van verwachten.

Er schuilt aanzienlijke naïviteit in ons vertrouwen in het begrip ‘consent’. Consent vindt zijn oorsprong in de liberale contracttheorie, en impliceert twee gelijken. En gelijk, dat zijn mensen die naakt tussen de lakens liggen doorgaans niet. Intimiteit vindt plaats tussen mensen die gevormd worden door ervaringen, sociale normen, verwachtingen en machtsstructuren waarvan ze zich slechts ten dele bewust zijn. Vrouwelijke macht bestaat, evenals mannelijke onmacht. Volgens Angel is ‘man-zijn enorm blootgesteld worden’. ‘Hun verlangen en plezier zijn ofwel duidelijk zichtbaar, ofwel zichtbaar afwezig.’ Intimiteit is voor zowel mannen als vrouwen uiterst kwetsbaar.

Consent is een antwoord op een verzoek: het plaatst de verzoeker in de actieve positie en degene die toestemming geeft in de passieve positie. ‘In het consentdiscours wordt kwetsbaarheid zowel erkend als ontkend,’ schrijft Angel. ‘Je bent kwetsbaar, dus moet je harder worden; je bent verkrachtbaar, dus moet je je onverkrachtbaar opstellen.’ Weet wat je wilt en spreek het zelfverzekerd uit. Wees ondoordringbaar. Zelfkennis is het pantser van het moderne seksuele wezen. Als een vrouw haar verlangens niet goed kent en deze niet duidelijk uitdrukt, wordt ze medeplichtig geacht aan haar eigen onderdrukking. Grenzen bepalen wordt een voorwaarde voor de eigen veiligheid én bescherming van de man tegen eventuele latere beschuldigingen. Met de nadruk op consent als oplossing voor alle problemen maakt de #MeToo-beweging wederom structureel seksueel geweld tot privéprobleem.